

Jan Jaworski *Podstawy patriotyzmu Jana Pawła II* Norbertinum, Lublin 2012, ss.139.

W obliczu gwałtownych zmian cywilizacyjnych, przynoszących szeroko rozumiany postęp kulturowy oraz rewolucyjne próby przededefiniowania tradycyjnych wartości, aby dobrze odnajdywać się w realiach współczesności, zachowując przy tym prawo Boże, należy sięgnąć do sprawdzonych, tradycyjnych autorytetów. Ojciec Święty Jan Paweł II, którego nauczanie i indywidualna więź z Polską kształtowała pojęcie umiłowania Ojczyzny kilku pokoleń jego rodaków, stanowi niekwestionowany wzór właściwego pojmowania miłości i szacunku wobec rodzinnego kraju, a także usytuowania tej relacji w indywidualnym systemie wartości.

Recenzowana pozycja podejmuje zagadnienie definiowania patriotyzmu przez Papieża Polaka, a także kształtowanie się jego osobistego stosunku do ziemskiej ojczyzny. Wydana praca oparta jest na obronionej rozprawie doktorskiej autora. Monografię cechuje zakres homogeniczny, skupiony na ścisłym obszarze tematycznym, zachowując stosunkowo szeroki kontekst analityczny. Publikacja ma charakter teoretyczny i została dobrze przygotowana pod względem merytorycznym. Pozycja została oparta na dokumentach papieskich, publikacjach i wystąpieniach Karola Wojtyły oraz, w późniejszym okresie Jana Pawła II, skorzystano także z obszernej literatury przedmiotu. Należy zaznaczyć, iż autor w małym stopniu oparł się na dostępnych tekstach z Magisterium Kościoła, mogących dodatkowo pogłębić rozumienie omawianej tematyki. Przyjętą w realizacji pracy metodę analizy należy uznać za poprawną, choć sama w sobie nie doprowadza do pełnego wyczerpania tematu.

Układ książki zapewnia czytelnikowi przyjazną lekturę oraz względną przejrzystość treści. Monografię otwiera słowo wstępne Stanisława Kardynała Dziwisza (s. 5). Kolejno umieszczono obszerne wprowadzenie, podzielone tematycznie na mniejsze fragmenty (s. 9-37). Główna część pracy obejmująca cztery podzielone rozdziały została zatytułowana „Myśląc Ojczyzna” (s. 39-112). Publikację w jej głównym zakresie kończy podsumowanie (s.113-122). Zwieńczenie stanowią aneksy oraz indeks osób, który w sposób pozytywny wpływa na jakość korzystania z książki, ułatwiając naukową kwerendę (s. 123-137). Swoistą klamrę publikacji stanowi dobrze opracowany i klarowny spis treści (s. 139).

Autor rozpoczyna od wprowadzenia czytelnika w cel i zakres omówionych w tekście dociekań (s. 11-14). Ten fragment pracy charakteryzuje się

wysoką jakością i precyzją w charakterystyce podejmowanej problematyki.

Kolejno następuje długi opis warsztatu bibliograficznego (s. 15-27). Trzeba podkreślić, iż na etapie tworzenia monografii wykorzystano bardzo dużo dobrej jakości literatury przedmiotu i opublikowanych prac źródłowych. Bibliografia została przedstawiona w sposób opisowy, z komentarzami autora do wielu z wymienionych pozycji, stanowiąc jeden z podrozdziałów obszernego wprowadzenia. Taki sposób wskazania tekstów źródłowych, choć pozwala lepiej zrozumieć zamysł i motywacje twórcy, znacznie utrudnia ich identyfikację zarówno w aspekcie naukowym, jak również w czasie swobodnej lektury. Bibliografię należałoby umieścić na początku lub końcu monografii, nie dokonując przy tym obszernych komentarzy, aby zachować przejrzystość tekstu. Autor przyjął koncepcję podziału bibliografii na poszczególne obszary tematyczne zawarte w treści pracy, co niewątpliwie stanowi dodatni element jakościowy.

W dalszej części wprowadzenia podjęto skutecznie sfinalizowaną próbę ukształtowania teoretycznej definicji pojęć patriotyzmu i nacjonalizmu, uwzględniając rozróżnienia między nimi (s. 28-31). Autor dąży do jak największej przejrzystości i zachowania stosunkowo prostego języka pracy naukowej, tak, aby mogła ona służyć osobom nie wchodzącym w skład środowiska akademickiego, tym samym również przytoczone powyżej zagadnienie zostało opracowane w sposób klarowny, choć nieco pobieżny, pozostawiając możliwość rozwinięcia tematu.

Ostatnia część wprowadzenia dotyka aspektu inkulturacji oraz zagadnienia więzi między Ewangelią, a kulturami narodowymi w rozumieniu Kościoła Powszechnego (s. 32-37). W tym względzie szczególnie cenna jest analiza podejmowanego przez Jana Pawła II nauczania, które w swojej istocie stanowiło kontynuację i rozszerzenie rozumienia problematyki inkulturacji zdefiniowanej przez Vaticanum II.

Pierwszy rozdział głównego obszaru publikacji charakteryzuje Drugą Rzeczpospolitą jako kraj europejski, dotyka także zagadnienia odzyskania niepodległości w roku 1918 oraz analizuje tradycje historyczne młodej polskiej państwowości (s. 41-64). Autor przedstawił szeroką analizę społeczno-histeryczną Ojczyzny Ojca Świętego, słusznie dając czytelnikowi możliwość dostrzeżenia ziemskiego wymiaru korzenia patriotyzmu Jana Pawła II.

Rozdział drugi ukazuje rolę doświadczenia komunizmu na kształt papieskiego patriotyzmu (s. 65-81). W tym kontekście praca dotyka nie tylko historycznego aspektu reżimu, ale także społecznej i teologicznej proble-

matyki ideologii, destrukcyjnie oddziałującej na rozum i serce człowieka.

Trzeci rozdział charakteryzuje Polskę pod względem dziedzictwa kulturowego (s. 82-100). Autor wskazał na ciągle żywą rolę spuścizny i dorobku tradycji ojczystych papieża Jana Pawła II, pod tym względem wykazując bardzo dobrą znajomość opisywanego zagadnienia, w prawidłowy sposób wyprowadzając dokonywaną analizę źródłową.

Rozdział czwarty obejmuje emigracyjny aspekt patriotyzmu i jego rolę w kształtowaniu filarów uczuć patriotycznych Ojca Świętego (s. 101-112). Autor opisuje także relację Jana Pawła II i jego nauczanie skierowane do Polonii, podkreślając znaczenie konieczności stałego zachowywania przez przebywających na obczyźnie ścisłego związku z krajem ojców.

Wartościowym elementem, rozwijającym tematykę podjętą w pracy, jest pierwszy z aneksów rozwijający zakres bibliograficzny (s.125-129). Autor wskazuje w nim na cenne źródła, do których dotarł już po zakończeniu przygotowania rozprawy doktorskiej, a które mogą rozszerzyć czytelnikowi omawiane uniwersum. Tym samym Jan Jaworski jawi się jako badacz, będący przede wszystkim praktykiem, który nie poprzestaje na wypracowanej już przez siebie pracy, ale kontynuuje swoją kwerendę w poszukiwaniu nowych materiałów.

Podjmując konkluzję nad recenzowaną publikacją, należy podkreślić, iż pomimo poczynionych w niniejszym tekście drobnych uwag, stanowi ona cenną syntezę podstaw tematyki patriotyzmu w życiu i nauczaniu Jana Pawła II. Monografia została napisana w sposób przystępny, co, jak zaznaczono powyżej, może ułatwić jej lekturę także osobom niezajmującym się na co dzień nauką. Tym samym niniejsza pozycja w znacznym stopniu przyczynia się do upowszechnienia dziedzictwa Ojca Świętego, umożliwiając tym samym podejmowanie głoszonej przez niego nauki w realiach kolejnych dekad XXI wieku. Praca Jana Jaworskiego może stanowić istotny wkład w literaturę bibliograficzną dotyczącą Papieża Polaka, ale przede wszystkim należy traktować ją jako kompendium wiedzy pastoralnej, mogącej znacznie przyczynić się do rozwoju duszpasterstwa emigracyjnego, tak potrzebnego w specyfice eklezjalności współczesnych czasów.

Jakub Akonom